

**R. P. Georgii de Rhodes Avenionensis S. J. disputationum
theologiae scholasticae tomus ...**

Rhodes, Georges de

Lugduni, 1661

Qvæstio IV. De actu externo Charitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81987](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81987)

§. III.

An & quomodo misericordia sit proprius effectus charitatis. S. Thom. quæst. 30.

Dico tertio, misericordiam esse posse vel actum elicitum charitatis, vel actum specialis virtutis imperatum à Charitate, propriè autem illa est, quæ alienæ indolens miseriam inclinât ad eam subleuandâ, estque virtus præstâtissima, & vna ex beatitudinibus. Prima pars non eget probatione, dupliciter enim dolere de alieno malo possumus & illud leuare. Primò, quia hoc Deo placet, quia scilicet Proximus est aliquid Dei, capax gratiæ ac hereditatis diuinæ, hunc actum elicit vera charitas Theologica vt patet, eadè enim virtus quæ bonum amat Proximi, auersatur illius malum. Secundò tristiari possum de alterius miseria, & velle illam leuare, quia hoc est valde honestum & conforme rationi, vt quos miseros vides, illis condoleas & auxiliaris, & sic ille actus est elicitus à misericordia virtute morali, sed imperatus à Charitate, cuius propria inclinatio alienum malum propellit in quantum potest, & si non potest saltem de illo dolet.

Secunda pars explicat propriam quidditatem misericordiam, siue illa virtus sit moralis cuius motiuum sit honestas, siue sit Charitas Theologica, vniuersum enim misericordiam hinc considero, illa enim ex communi vsu Philosophorum, & Theologorum significat tristitiam in alienis malis vt eam expressè definit Damascenus l. 2. c. 14. notatque Augustinus l. 9. ciuitatis c. 5. ex eo vocatâ esse misericordiam quod miserum efficiat cor dolentis alienâ miseriam, aliquando autem dicitur esse tristitia de malo quod indignè aliquis patitur vt habetur ex Philosopho l. 2. Rhetoric. c. 8. quæ acceptio videtur esse nimis stricta: imò ille dolor ad misericordiam eodè modo pertinet quo spes pertinet ad amorè concupiscentiæ, quo dolor de peccatis pertinet ad virtutem poenitentiae. Nam misericordia, virtus est illa quæ leuare intendit miseriam Proximi ex motiuo aliquo laudabili, ynde illa eadem virtus amat, desiderat, sperat leuare alterius miseriam, deinde illâ eandè miseriam odit, fugit, timet, & de illa dolet. Secundū hunc autè postremum actum vulgo denominatur misericordia, & definitur tristitia in alienis malis, qui, vt dixi, vnus est actus misericordiae, sed non est tota misericordia, cuius propriissimū & perfectissimum munus est subleuare alienâ miseriam, & idè perfectissima est in Deo misericordia, in quo locū nō potest habere dolor.

Itaq; definitio misericordiae, quam attuli non describit adequatam illius naturam, sed illum duntaxat actum à quo desumptū est nomen misericordiae, sicut à dolore desumptū est nomē poenitentiae. Nam ille actus primò dolor quidam est, siue vt loquitur Augustinus l. 9. de ciuit. c. 5. aliena miseria in nostro corde compassio, quā utique si possemus subuenire compellimur. Deinde dicitur dolor quidam de aliena miseria vbi nomine (miseriae) significatur id omne quod repugnat appetitui hominis, nā sicut ille beatus est, qui habet omnia quæ vult, & nihil mali vult vt ait Augustinus l. 13. de Trinitate c. 5. sic ille miser est, qui patitur ea quæ non vult, & hoc proprium est motiuum misericordiae siue sint contraria appetitui naturali, siue appetitui electionis, qualia sunt mala, quorum fortuna est causa, vel etiā si sint contra totam voluntatem v.g. cum aliquis semper sectatus est bona & eueniunt ei mala, dicit enim optimè Philosophus secundo Rhetor c. 8. quod miseria maxima sunt illa, quæ aliquis patitur indignus, deinde illa bona quæ sunt inuoluntaria, vix enim mouemur ad misericordiam ob ea mala quæ omnino volu-

taria sunt, hoc autem non impedit quin misereamur eorū qui peccant, sunt enim maxime miserrabiles, quia in omni peccato aliquid est malum inuoluntarium: vnde rectè dicit Gregor. Homil. 34. in Euangelia, quod vera iustitia non habet indignationem sed compassionem. Denique misericordia ita est dolor de aliena miseria, vt possit etiam esse secundū quandam similitudinem, dolor de propria miseria iuxta illud Ecclesiast. 30. misere anima tua placens Deo, verum rectè notat S. Thomas art. 1. ad secundum quod in malis propriis vel eorum qui nobis sunt coniunctissimi, non est propriè misericordia, sed dolor.

Tertia pars explicat excellentiā misericordiae, quæ primò colligitur ex eo quod simillimos homines Deo facit, estote misericordes sicuti pater vester celestis misericors est. Et miserationes eius super omnia opera eius: nihil videlicet maius est in Deo quàm misereri ait S. Thom. art. 4. quin maxime proprium superioris est defectus aliorū subleuare, & in hoc etiā Dei omnipotētia maxime manifestatur. Deinde colligitur ex eo quod misericordia præfertur aliis Sacrificiis quibus maxime colitur Deus, misericordiam volo & non Sacrificium, hic enim primarius est Dei cultus subleuare miseros, iuxta illud, Hebr. ultimo, communionis & beneficentiae nolite obliuisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Præterea colligitur ex eo quod dicit Ambrosius super illud Apostoli pietas ad omnia utilis est, quod omnia summa Christiana discipline in misericordia & pietate est. propterea cum dixisset Apostolus coloss. 3. induite vos sicut dilecti Dei, statim addit viscera misericordiae, quod illud primarium sit ornamentum filiorum Dei & amicorum.

QVÆSTIO IV.

De actu externo Charitatis.

Dixi hætenus actus omnes internos quos elicit, vel quos imperat charitas tum Dei, tum Proximi, nunc de actibus illis externis agitur quibus exequimur exterius actus illos internos charitatis erga proximum cui per charitatē efficaciter benè volumus. Numerantur autem tres à S. Thoma, beneficentia, Eleemozina, correctio fraterna. De Beneficentia leuis difficultas est, constat enim illam rectè definiri actum, quo alteri præstamus beneficium, seu quo impendimus illi bonū, hoc autē vt patet est maxime proprium charitati, quæ si vult efficaciter amici bonum, erogat etiā illud si potest: erit tamen actus misericordiae si benefacias ex voluntate subleuandi miseriam: erit liberalitas si mouearis ex honestate largitionis, erit autem specialis virtus, si mouearis ad facienda bona ex honestate benefaciendi, sicut erit etiam charitas si mouearis ex amore beneuolentiæ in Deum. Docet deinde S. Thomas q. 31. quod omnibus benefaciendū est, quod iis potissimum est benefaciendum, qui nobis sunt maxime coniuncti, de quo dixi agens de ordine charitatis. Superfunt igitur nunc tantum Eleemozina, & correctio fraterna, de quibus vtilis & necessaria est consideratio, & maxime huius

SECTIO I.

De Eleemozina prout est actus externus Charitatis S. Thom. quæst. 32.

Ad capita quatuor video reuocari quæcunque à Theologis disputari solent de Eleemozina, quidditatem videlicet eius, diuisionem, efficaciam & obligationem de quibus breuiter dici potest.

§. I.

Quid sit, quod sit, & quales habeat effectus Eleemolina.

Eleemolina definitio.

Dico primò, rectè definiti Eleemolinam, actum misericordiae quo subuenitur necessitati Proximi, altera corporea est, altera spiritualis, utraque actus est honestissimus & maximè meritorius, sed non est de se sufficiens ad iustificandum immediate à peccatis hominem, nisi fiat ex motu charitatis.

Prima pars definitio est Eleemolina, in qua nihil est difficile, quia nomen ipsum (Eleemolina) sonat misericordiam, quod enim interius in animo concipit virtus quae subleuare intendit miseriam alienam, hoc exterius exequitur Eleemolina, conferendo quae miseriam possunt expellere: quamvis autem in usu Scripturarum Eleemolina saepe significat id quod erogatur Proximo ad subleuandam eius necessitatē, aliquando actionē ipsā quae erogatur significat: postrema haec acceptio maximè propria est, & Eleemolinā formalem significat, quā nimirum erogatur aliquid Proximo ad subleuandam eius necessitatem. Hoc autem fieri potest vel ex motu charitatis cui hoc est maximè proprium, vnde in ordine ad charitatem Eleemolina definitur à S. Thoma, opus quo indigenti datur aliquid propter Deum, vel etiam fieri potest ex motu speciali misericordiae, vel etiam ex charitate simul, & misericordia quatenus scilicet charitas imperare potest misericordiam; quae ab alia etiam qualibet virtute imperari potest.

Eleemolina spiritualis & corporea.

Secunda pars est diuisio Eleemolinæ in corporalem quae subuenit necessitatibus corporum tum in vita tum post vitam, & in spirituale quae subuenit necessitatibus animae praesertim in ordine ad alterā vitam: habet illam & latius explicat S. Thomas, estque inter scholasticos communis, quā ex variis scripturis colligunt. Distingunt autem Eleemolinæ Spirituales septem opera, dare consilium egentibus, ignaros docere, castigare delinquentes, solari moestos, tolerare iniurias, illas remittere, pro aliis orare. Corporalis Eleemolinæ septē etiam sunt opera: visitare detentos in carcere, sitientes potare, esuriētes cibare, redimere captiuos, nudos vestire, peregrinos domo excipere, mortuos sepelire qui autem dat pecuniam omnia illa facit, quia pecunia vas est pra indigentia (inquit Philosophus 5. Ethicorum.) Si ego Proximi necessitas est duplex, non potest fieri ut duplex etiam non sit Eleemolina, neque dubium est quin spiritualis praestantior sit quā corporea ut probat S. Thomas art. 3. quia id quod exhibetur est melius donum scilicet Spirituale, id cui subuenitur est praestantius, anima enim praestantior est corpore: actus quibus subuenitur sunt praestantiores. Sed nihilominus tamen aliquando praefrenda est Eleemolina corporea spirituali, nam si quis fame pereat, prius cibandus est quā docendus.

Eleemolina ex patribus laudata.

Tertia pars, est honesta & perfectio Eleemolinæ de cuius laudibus mirabilia memorant S. Patres. S. Gaudentius serm. 13. qui miseretur pauperi, Deo sceneratur, recipiet magna pro modicis, aeterna pro terrenis. Laurentius Nouariensis Homil. 1. Eleemolina fons lauans peccata, porrigere modicum, & promere multum, ergo terrena, & exire sempiterna, o quam singulare salus compendium est, erogare pauperibus, & abluere peccatis & Homil. 2. si iustum inuenit Eleemolina, cumulat eum meritis, si peccatorem iustificat à peccatis, si agrotum &c. o commutatio, pro pane modico quem dedisti, accepisti manna absconditum, potum porrexisti, & paradisu recepisti; Casarius Homil. 2. manus pauperum gazophylacium Christi quidquid accipis ne in terra pereat, in

Tom. I.

cælo reponit. Zeno veronensis serm. de duplici tentatione quid potest esse ditius homine cuius se proficitur Deum esse debitorem: Hildebertus epist. 70. pro quo pauperum voces conualescunt sententiam non timet capitalē. Cyprianus serm. de Eleemolina: tu putas qui Christum pascis quod à Deo ipse non pascitur: quid facit in Ecclesia perfidum peccatum & quid diuitiis tuis solus incubas, quid in penam tuam patrimonij pondus exaggeras, redditus tuos diuide cum domino Deo tuo, pecunia tuā partire cum Christo: infinitus ero si persequar plura.

Eleemolina itaque non solum sicut alia qualibet bona opera meritoria est & satisfactoria sed effectus etiam plures habet mirabiles & sibi proprios. In his autem declarandis excedunt ij omnes, qui dicunt hominem iustificari omnino immediate per Eleemolinam, vel ex opere operato, sicut iustificatio fit per Baptismum, cui etiam Patres illam aliquando comparant, vel ex opere operantis, ut per Charitatem, quod utrunque contrarium est Fidei.

Eleemolina non delet peccata immediate.

Constat autē ex eadem Fide, quod triplex effectus est Eleemolinæ. Primus iustificare hominem à peccatis, vel immediate si per charitatem imperetur, vel mediatē si fiat ex motu solius misericordiae, impetrando nimirum infallibiliter auxilia, quibus homo à peccatis resurgat, quod constat ex variis Scripturis, sicut aqua extinguit ignem ita Eleemolina extinguit peccatum. Constat ex variis Patribus quorum aliquos adducebam nuper. Secundus effectus est satisfacere pro peccatis, quod probatum est in tract. de penit. Tertius effectus est praeseruare à morte tum spirituali per peccatum, tum aeterna adeo ut vix contingat damnari, qui liberaliter erogat Eleemolinas ut expresse dicitur c. 4. Tobiae quoniam Eleemolina ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animā ire in tenebras & c. 12. quoniam Eleemolina à morte liberat, & ipsa est quae purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam aeternam, de quo argumento disserunt accuratissime inter Patres, Nazianzenus orat. de amore pauperum Nyssen oratione de pauperibus amandis, Basilii oratione in illud destrua horrea mea: Chrysostomus l. de Eleemolina tom. 5. Augustinus in Enchiridio à c. 69. inter Scholasticos, Valentia eximie quaest. 9. Bellarm. l. 3. de bonis operibus, Theodorus Pel-tanus libro de satisfactione.

Triplex effectus Eleemolinæ.

§. II.

Obligatio dandi Eleemolinā, qualis, & quanta sit.

His praemissis difficilior est præceptum faciendi Eleemolinam, an sit, ad quid obliget, quas personas obliget, quibus personis obliget illam fieri, & ex quibus bonis illam fieri obliget, quae omnia paucis exequor.

Dico secūdò, tenemur omnes ex Præcepto tum naturali, tum Diuino posituo, dare indigentibus Eleemolinā, & non tantū illis mutare: illo autē Præcepto tenentur quique sciunt alterius necessitatē notabilem, si possint illi subuenire potissimum clerici: neque solum obligantur in extrema, vel graui necessitate, sed etiam in communi dare tum de superfluis, tum aliquando de necessariis, quae sint ipsius largientis propria, nam de alienis extra summam necessitatem, nemo largiri licet potest.

Assertio secunda.

Prima pars asserit veram & propriam necessitatem dandi Eleemolinam ex Præcepto grauiter obligante, quod Doctores omnes supponunt tanquam certum ex Fide, cum ita disertissime asserit Christus ite in ignem aeternum, esurini enim & non dedistis mihi manducare, sitius & non dedistis mihi potum si enim propter omniam Eleemolinā homines damnantur, nō est

Prima pars probatur.

M M m m 2

dubium

dubium, quin illa præcepta sit sub peccato graui: Ecclesiast. 4. *Eleemosinam pauperis ne defraudes & oculos tuos ne transuerfas à paupere*, & post pauca, *maledicentis enim tibi in amaritudine animæ exaudietur deprecatio*, exaudiet autem eum qui fecit illum. Ita etiam pronunciant citati Patres, & probatur, quia actus Charitatis Proximi non potest esse necessarius, quin necessaria etiam sit largitio Eleemosinæ, nam charitatis est, non solum velle bonum, sed etiam facere: Imò sæpè dictum est quod internus actus charitatis Proximi nullo imperatur Præcepto, sed externus tantum idest largitio eorum quæ sunt Proximo necessaria. Cum autem Præceptum illud sit de re graui, non est dubium, quin illud obliget sub grauissimo peccato.

Verum sit obligatio ex iustitia.

Controuersum autem est inter Theologos, utrum Præceptum illud dandi Eleemosinam egentibus, obliget solum ex Charitate, an verò etiam ex iustitia, ita ut teneantur ad restitutionem iis qui non dant Eleemosinam: & ratio dubitandi est, quia indigens saltem in extrema necessitate ius habet iustitiæ, ergo dominus peccat contra iustitiam si accipientem impedit, qui enim prohibet alterum ne faciat id ad quod habet ius peccat contra iustitiam: ergo dominus tenetur ex iustitia dare illam Eleemosinam, quam accipere pauper ex iustitia potest. Ita censent Theologi plures cum Caietano.

Ex sola charitate tenemur dare Eleemosinam.

Sed probabilius tamen videntur sentire Vasques, Sanchez, Lessius & Conink, alique passim in Tractatu de charitate, quod nemo ex iustitia tenetur, sed solum ex charitate dare pauperi Eleemosinam, alioqui nulla vnquam esset obligatio virtutis misericordiae quæ sic confunderetur cum virtute iustitiæ; imò eo ipso quod aliquis est indigens pauperes spoliarentur rerum suarum dominio, & peccarent confessarii, qui poenitentes non obligarent ad restitutionem quoties omiserunt Eleemosinam. Sed fateor nihilominus quod indigens habet ius iustitiæ ad accipiendum, & dominus tenetur ex iustitia non impedire accipientem, quamuis ex sola misericordia teneatur dare illam Eleemosinam, indigens habet ius iustitiæ ad accipiendum quando in tali necessitate constitutus est, quia omnibus natura ius dedit ut ex his rebus inferioribus vitam suam sustentare possint: neque diuisio rerum *per ius gentium* introducta, naturale hoc ius potuit adimere, se potius ita videtur esse facta, ut reseruat ius naturale cuique fuerit subueniendi sibi ad tuendam vitam, tibi ergo in tali necessitate tenetur dominus dare ex misericordia, & si tibi petenti resistat tu potes iustā defensione uti, ius enim iustitiæ habes ad accipiendum, & ille tenetur ex iustitia non impedire: tunc videlicet idem ius habes ad ea bona, quod haberes si bona illius, nullius essent, sicut ergo vnusquisque habet ius ad primò occupanda bona, quæ nullius sunt, quamvis ante occupationem non habeat illorum dominium, & qui impediret illum occupare, faceret illi iniuriam. Similiter indigens non est dominus bonorum diuitis, antequam illa occupet, sed ius tamen habet illa occupandi, & qui eum impedit, peccat contra iustitiam.

Non est satis mutare

Secunda pars explicat ad quid obliget præceptum dandi Eleemosinam, nam illi non satisfacit v. g. qui extreme indigenti mutare volet cum onere restituendi, obligat enim hoc Præceptum ad dandam competentem Eleemosinam gratuitam: probaturque communiter, quia si sufficeret dare mutuum, Eleemosinæ loco, Præceptum Eleemosinæ in nullo casu obligare vnquam posset, quod esset destruere Præceptum, non enim illud obligat ad finem Eleemosinæ, sed ad Eleemosinam, sicut cum imperatur

ieiunium ad macerandam carnem, non satisfacit Præcepto qui afflictiones alias corporis adhibet.

Sed hoc aliquas tamen habet limitationes ut rectè ostendunt Valentia, Suarez, Vasques, Bonacina. Nam primò si Proximus non indigeat nisi vsu rei, atque ita non sit simpliciter pauper tunc subuenit sufficienter ille qui rem mutuat vsu ipso consumptibilem v. g. caret hic aliquis sua veste, quam secum non detulit, ego illi ne frigore moriatur meam vestem dabo mutuat, neque tenebor illam dare. Ille qui pauper & est in vno loco, & est in alio diues, satisfaciam Præcepto, si mutuem illi pecunias quas postea restituat, quia ille non est pauper verè ac simpliciter. Secundò tamen in extrema vel graui necessitate, si homini reuerà egenti subueniam per aliquid vsu ipso consumptibile, certum est quod per solum mutuum non satisfacio Præcepto, alioqui Præceptum Eleemosinæ nunquam obligaret: Imò id extenditur etiam probabiliter ad casum necessitatis non extremæ, si Eleemosina fiat ex superfluis, quod tamen negant esse omnino certum Suarez *sect. 5. §. 36.*

Tertia, pars explicat personas quæ tenentur ad dandam Eleemosinam primò enim euidenter est, quod nemo tenetur illam dare, si vel ignoret necessitatem Proximi, vel non possit illi subuenire, vel probabiliter iudicet, quod ei aliunde subuenitur, vel si etiam ipse in eadem necessitate sit constitutus, in qua est Proximus, ita ut vel maius vel æquale incommodum subueniendo incursum sit. Secundò, certum est eum qui potest subuenire pauperi, cuius certò cognoscit necessitatem, neque certò scit ei aliunde sufficienter subueniri, modò possit sine incommodo æquali subuenire, obligari omnino ad largiendam Eleemosinam, & eam obligationem maxime spectare ad eas personas à quibus percipiuntur redditus Ecclesiæ suse probant Suarez, Valentia, Hurtados, sed ita tamen, ut neque illi teneantur ad restitutionem, si præcepto illi non obdierint, quod tamen negant non pauci.

Quarta pars explicat personas quibus largiri tenemur Eleemosinam, quod priusquam declararem, obseruo triplicem à Theologis distingui solere Proximorum necessitatem, altera est extrema, quando adest euidenter periculum mortis, vel mutilationis membrorum, vel æternæ damnationis: alia est necessitas grauis, quando est periculum grauis detrimenti, sanitatis, bonorum, honoris, & famæ: tertia dicitur communis, qualis vulgò est in pauperibus. His positis.

Statuendum est primò, quod cuiuslibet Proximo in vera necessitate constituto, dare quilibet tenetur Eleemosinam, quia sic expresse pronunciat Tobia 4. *ex substantia tua fac Eleemosinam, & noli auertere faciem tuam ab illo paupere*: de ordine autem quod illa facienda est, nihil est necesse aliquid addere iis quæ dixi *quest. 2. de ordine charitatis.*

Statuendum est secundò, quod Proximo constituto in extrema necessitate facere teneris Eleemosinam ex bonis quæ non sunt necessaria tibi ad vitam tuendam, hoc enim omnes nemine refragante admittunt, atque ita teneri quemlibet in tali casu largiri ea quæ necessaria sunt ad statum tuendum, quia iuxta ordinem charitatis, teneor magis amare Proximi vitam quam statum meum, ut rectè probant Suarez *sect. 4. Valentia puncto 4.* Sed video tamen placere nonnullis non omnino improbabiler, quod nemo tenetur absolute mutare statum suum, aut etiam illum notabiliter deicere propter extremam necessitatem Proximi ut probat Hurtados §. 56. sed quod asserui est probabilius propter rationem quam attuli.

Personæ quæ obligantur dare.

Triplicis proximæ necessitas.

In vera necessitate ad quid obligemur.

In extrema necessitate.

attuli. Imò si is qui est in extrema necessitate valde utilis sit reipublicæ, tenetur quilibet erogare etiam ea quæ necessaria sunt ad vitam, quod est multo certius si reipublicæ necessitas sic exigit.

Statuendum est tertio, quod Proximis in gravi necessitate constitutis tenemur subvenire etiam de iis quæ ad statum aliquo modo pertinent, si necessitas illa pertineat ad vitam: si autem pertineat ad famam aut dignitatem non tenemur opulari nisi de superfluis ut tradunt omnes communiter Theologi.

Statuendum est quarto, quod pauperibus constitutis in communi necessitate, idest communibus egenis, tenetur quilibet aliquas largiri Eleemosinas ex iis quæ non sunt absolute necessaria ad tuendam vitam, vel statum, idest ex superfluis, ita docent cum S. Thomas *art. 3.* Suarez, Becanus, Azor, Valentia qui ex variis Scripturis hoc probant eruditissime, mihi satis est ratio eadens, quia diuisio bonorum quæ facta est communi hominum consensu, esset iniusta si nemo largiri teneretur aliqua ex iis quæ necessaria non sunt ad vitam, vel statum tuendum. Deinde obligatio illa cuius adeo frequenter meminit Scriptura, est obligatio frequenter occurrens, si enim non esset vlla extra graues illas & extraordinarias necessitates, Præceptum illud esset ferè inutile. Video tamen aliquos esse Doctores qui hoc negent cum Durando, Antonino, & Hurtado, vide Valentiam §. 2. dixi verò aliquas Eleemosinas ex superfluis esse faciendas ex præcepto, quia durior videtur sententia, quam tamen video à nullis teneri, quod quilibet teneatur tradere pauperibus omnia superflua: hoc, inquam, durius videtur, & vix vllum eorum inuenias, qui tantam docendo sequatur seueritatem illam in praxi pro se vel amicis, quæ sine dubio pareret innumeros serupulos, & laqueos incredibiles conscientis iniiceret.

Quinta & vltima pars de quibus bonis possimus & teneamur eleemosinam largiri videtur facilior. Primo enim certum est, quod extra necessitatem extremam, nemo potest eleemosinam largiri ex bonis alienis, quorum videlicet ipse non sit dominus, nisi fortasse consentire præsumatur Dominus, quod faciunt sæpè serui, filij familias insciis, sed non inuitis rationabiliter Dominis aut maritis. Deinde certum est, quod quamuis sis Dominus aliquorum bonorum, quorum tamen liberam administrationem non habeas, cuiusmodi est pupillus, facere non potes ex bonis illis tuis Eleemosinam. Denique non est dubium, quin ex bonis turpiter acquisitis facere tibi liceat Eleemosinam, si turpitudine acquisitionis non impederit Dominium; sic enim meretrices licite dant Eleemosinam ex turpissimis illis. Si verò impederit Dominium, ut contingit in usurariis, certe facere non potes ex iis Eleemosinam quia non sunt tua.

SECTIO II.

De Correctione fraterna quatenus est actus externus Charitatis. S. Thomas q 33.

Dvo sunt de hoc actu charitatis præsertim scienda, eius natura, & eius necessitas seu obligatio in qua multa scitu dignissima tradi solent.

§. I.

Quid sit propriè correctio fraterna.

Dico primò, correctionem fraternam rectè definitur actum externum, laudabilem, & hone-

stum, quo vel ex charitate, vel misericordia conatur aliquis per idoneum sermonem reuocare Proximum à peccato ad meliorem vitam. Ita docet S. Thomas *art. 1.* & cum eo Theologi communiter.

Primò enim dicitur esse actus laudabilis & verè honestus. Contra pelagianos qui negabant vtilem esse posse correctionem, si gratia necessaria est, contra quem errorem librum scripsit Augustinus de correctione & gratia & probatur, quia laudatur sæpè in Scripturis eorum Zelus qui delinquentes corrigunt, *melior est manifesta correctio quam amor absconditus: corripiet me inustus in misericordia.* Idem sapissime patres commendant Ambrosius 3. libro de officiis c. 16. Nyssenus *orat. in eos qui aegrè ferunt reprehensiones* Augustinus *citato libro* & aperta ratio est, quia hoc opus est medium per se ordinatum ad optimos fines, primus est ut tollatur offensa Dei qui est Zelus charitatis in Deum, secundus est subleuare spiritualem, idest maximam Proximi miseriam, quod est eximium opus Eleemosinæ longè præstantioris quàm sit corporea misericordia: tertius est tollere scandalum Proximorum, quod est sine dubio charitatis insignem munus. Igitur correctio est actus sine dubio laudabilis & meritorius, modò tamen in eo concurrant duo, sine quibus degenerat in vitium, prudentia nimirum & lenitas ut rectè monent Basiliius in *psalmum* 14. S. Leo *epist. 84.* Nazianzenus *art. de adhibenda moderatione in disputationibus.*

Secundò dicitur ille actus spectare ad charitatem, vel misericordiam, potest enim sine dubio esse actus elicitus charitatis, si Proximum corrigas, quia peccatum ob eo commissum, est offensa Dei, vel malum Proximi quem diligis propter Deum: spectat quoque ad misericordiam si Proximum corrigas, quia honestum est subuenire miserie illius spirituali, valent enim hic eadem omnia quæ dicta sunt de Eleemosina, nam correctio, est sine dubio Eleemosina spiritualis ad quam concurrunt docere, dare consilium, & alia quàm plura.

Tertio, dicitur correctio fieri ad emendationem Proximi, quia nimirum fraterna ista correctio multum à iuridica differt, istius enim finis non est bonum illius qui corrigitur, sed illius castigatio propter commune bonum, fraternæ verò finis est peccatis bonum spirituale, quod procuratur arguendo, increpando, obsecrando.

§. II.

An sit aliquod præceptum corrigendi proximum & quale illud sit.

Quæcunque hactenus dixi certa & comperta sunt, præcipua verò difficultas est de Præcepto corrigendialios, utrùm verè aliquod sit huiusmodi Præceptum, quænam persone teneantur corrigere, quænam persone debeant corrigi & in quibus circumstantiis, denique ad quid obliget hoc Præceptum, & quonam ordine fieri debeat correctio, quæ omnia fuscè tractata inuenies à Theologis in 4. dist. 19. & in hanc questionem S. Thomæ.

Dico secundò, datur verum Præceptum tum naturale, tum diuinum, corrigendi Proximos delinquentes, sub mortali peccato sapissime obligans tum superiores tum alios etiam omnes, in certis quibusdam circumstantiis, seruato debito ordine.

Prima pars asserens Præcepti huius existentiam non potest esse controuersa, cum expressum sapius in Scripturis sit istud præceptum. Leuitici 19. *non oderis fratrem tuum in corde tuo, sed publice argue eum*, quod

MMmm 3 in

Est actus laudabilis.

Exigit duo sine quibus vitium est.

Speciat ad charitatem & misericordiam.

Existentiæ huius præcepti.

Dare teneamur ex superfluis.

Ex quibus bonis dare teneamur.

Quædam sunt bonis illis.

Emendationem.

Definitio illius.

in hebræo sic habetur, *corripiendo corripies fratrem tuum, & ne feras super illo peccatum.* Ecclesiast. 19. *corripe Proximum ne forte non dixerit, & si dixerit ne forte iteret.* & apertæ sunt Christi voces Matthæi 18. *si peccauerit in te, idest contra te vel coram te, frater tuus vade, corripe eum.* Deinde idem traditur ab Innocentio 111. in cap. cum ex iniuncto: ab Anacleto Papa 24. q. 3. c. tam sacerdotes: Patres dabunt plurimos Valentia q. 10. Suares disput. 8. ratio aperta est, quam attuli nuper pro Eleemozina, si enim charitas Proximi obligat ad subleuandam corporalem eius miseriam impensâ largiter Eleemozinâ, quanto magis obligabit ad spiritualem eius miseriam propellendam, correptione miti & seriâ exhibitâ, quæ Sanè obligatio maior sine dubio est, quàm altera, unde nec est dubium, quin omisso fraternæ correctionis sæpè sit peccatum graue, si ex mundano timore prædominante charitati, non corrigatur ille qui potest & debet corrigi.

Persona
quæ obli-
gantur
corripere.

Secunda pars, explicat personas, quæ tenentur alios corrigere, eorum enim est primò quod hoc præceptum obligat quemlibet hominem ad corrigendum Proximum in debitis circumstantiis, Præceptum enim est vniuersale omnes adstringens, & obligatio charitatis & misericordiæ ad omnes pertinet. Deinde certum est, quod per hoc Præceptum magis obligantur superiores corripere suos subditos, patres suos filios, Domini seruos, quia illi sunt magis idonei ad corripiendum, & ad id tenentur non ex charitate solum, & misericordia, sed ex iustitia etiam & ratione officij. Vnde si hoc facere omiserint contra plures peccant virtutes, sicut qui homini constituto in extrema necessitate, recusaret restituere pecuniam, quam ei debet. Vnde multò maior est & latius patet eorum obligatio, quàm aliorum, tenentur videlicet inquirere de peccatis subditorum, illa præcauere, præuenire, impedire: ad quæ omnia non tenentur alij qui superiores non sunt, tertio certum est, quod ab eo Præcepto non eximuntur etiam peccatores, cum vniuersale illud sit à quo nullus eximitur.

Dubium in-
cidens.

Dices non solere Confessarios interrogare suos penitentes, neque illos se accusare de omissione fraternæ Correctionis. Respondeo id non debere à Confessariis omitti quando probabiliter existimant penitentes esse reos huius peccati, ex eo quod præfint aliis, aut habeant filios aut seruos, si enim non præfint, vix contingit vt grauiter peccent omittentes Correctionem.

Persona
quæ debent
corripere.

Tertia pars, explicat personas quæ corripere debent ex hoc Præcepto: constans autem omnium sententia est, quod corripere debent tum subditi à superioribus, tum æquales ab æqualibus imò etiam non raro superiores à suis subditis, quia scilicet ad hunc actum non est requisita iurisdictio, cum ille fundetur solum in coniunctione charitatis ac misericordiæ, sed hæc debet esse tam modesta monitio vel deprecatio, quàm Correctio, in quo per imprudentiam multi peccant non raro.

Ad quid
obliget hoc
præceptum.

Quarta pars, explicat ad quid & in quibus circumstantiis, hoc præceptum obliget. Primò enim obligat vt eum cuius peccatum certò noueris sermone corrigas, idest moneas, horteris, arguas, depreceris vt ab eo peccato respiscat, non enim in hoc actu intenditur punitio peccantis, sed respiscencia: unde in ea maxime cauendum est vt fiat sine odio & iracundia & acerbitate, sed ex beneuolentia internacum mansuetudine ac humilitate, sine conuiciis & probris, sed ea potius adhibeatur moderatio & prudentia vt non irritetur Proximus, vt eius non

lædatur fama, & demùm sic fiat vt ægrotus sanetur, non autem confundatur de sua ægitudine, & deteriorius ægrotet, quæ omnia seriò monent Patres nuper citati. Deinde certum est esse certas quasdam circumstantias, in quibus hoc præceptum non obligat, v.g. si neque certò, neque valde probabiliter noueris proximi peccatum: si constet illum iam respuisse, si iudices probabiliter te nihil profuturum corripiendo, sed potius nociturum, si scias eum ab alio efficacius esse corrigendum, quàm à te, vel certè quod ille sine monitore sponte se ipsum emendabit: si non sit periculum vt iterum labatur in idem peccatum, vel quod scandalum non sit aliis creaturus. In his circumstantiis nemo tenetur alium corrigere, illis sublati quilibet tenetur etiam aliquando cum periculo vitæ.

Ordinandum
in
fraterna
correctione.

Tertia & vltima pars præscribit seruandum esse ordinem aliquem in hac Correctione quæ potissimum huius loci cōtrouersia est propter apertum præceptum Christi Matthæi 18. *si peccauerit in te frater tuus vade & corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum aut trium testium stet omne verbum, quod si non audierit eos dic Ecclesie.* In quibus verbis manifestè præcipit Christus vt Proximi delictum ipsi delinquenti prius amicè significetur, quàm ad alium aliquem deferatur qui corrigat. Ex quo nonnullis Doctoribus occasio data est improbandi vehementius regulam quandam constitutionum Societatis Iesu, de secretis aliorum delictis immediatè deferendis ad superiorem, neglecta illa Christi ordinatione saluberrima, quæ iubet primò secretam monitionem nemine conficio præter reum delicti.

Verùm ad obstruendum os obtruncantium, & defendendam constitutionis huius rectitudinem satis esset dicere illam à sancta Sede approbatam esse, ac confirmatam Bullis pluribus, in quibus totum eius institutum probatur, imò & à concilio Tridentino appellatur *laudabile*, quæ vna Spiritus sancti vox implet & superat omnem laudem, sed iis omisissis de quibus videri possunt Suares tom. 4. de religione, Hurtadus disp. 163. & alij complures.

Statuendum videtur primò, quod in fraterna correctione ordo ille præscriptus à Christo per se loquendo semper obligat non solum ex Præcepto Christi, sed ex naturali etiam Præcepto, aded vt qui potest secretò & solus Proximum corrigere, grauiter per se loquendo peccet, si peccatum secretum Proximi, alteri reuelet. Et hoc nemo planè negare potest vt rectè probat Valentia p. 5.

Præceptum
Christi obli-
gat.

Statuendum est secundò, quod prædictum ordinem in certis quibusdam casibus non tenemur seruare, primò enim si peccatum publicum sit & vulgò notum, constat apud omnes, quod hunc ordinem nemo tenetur seruare, quem pro peccatis manifestis Christus non præscripsit vt docent Theologi omnes & Canonista. Secundò, quoties Proximi peccatum licet occultum vergit in detrimentum aliorum & præsertim communitatis, vel personæ alicuius publicæ, tunc non debet ordo ille seruari, nisi certa omnino sit spes, quod malum alienum & publicum sufficienter impediri potest, per monitionem secretam, si enim ea spes certa omnino non sit, melius est, imò necessarium, illam omittere quia posset noxia esse innocenti, & deferre alteri delictum à quo fiat correctio salubrius. Tertiò si prudenter iudicetur quod prædictus ordo non proderit ad emendationem eius qui deliquit, tunc euident est quod non necessariò seruari debet. Quarto si Proximus ille cuius

In quibus
casibus non
obligat.

uius cognoscitur peccatū expresse iuri suo cessit de conseruanda in hac parte fama, & est professus leparatum esse, ad maiorem spiritualem profectum ut peccata sua etiam occulta, superiori tanquam patri manifestentur, nulla prius prēmisa secreta monitione, quod laudabiliter fieri & praescribi apud ordines religiosos quā plurimos certum est, & egregie tuerentur citati auctores ac omni genere auctoritatum & rationum confirmant.

QVÆSTIO V.

De habitu charitatis. S. Thomas. q. 24.

Quacunque de hac qualitate habituali omnium in nobis fonte benedictionum, disputari possent, partim dicta sunt in Tractatu de gratia, quam aliqui confundendam putant cum charitate, partim in disputatione prima sunt exposita cum dixi de habitibus Theologicis vniuersim, mihi ergo nunc tantum superest primò dicere huius habitus existentiam & vnitatem specificam: secundò primam eius productionem, augmentum, & perfectionem, tertio diminutionem eius & corruptionem.

S E C T I O I.

Existētia & vnitās specificā habitus charitatis.

Dari habitus supernaturales in hominibus iustis ad quoscunque actus supernaturales, per quos non facilliteretur, sed compleatur potentia, demonstratum est saepe alibi. Sed magister tamen in primo diffinit. 17. concedit reliquos habitus Fidei & Spei esse creatas qualitates, sed negat vllum esse in nobis habitum charitatis praeter Spiritum ipsum sanctum, quem vult esse in nobis loco huius habitus, & ab eo elici omnino immediatè actum charitatis eo modo quo actus Fidei, & Spei producuntur ab ipsis habitibus Fidei & Spei. Alij vt Bellarminus existimant dari quidem habitum charitatis distinctum à Spiritu sancto, sed illum non distingui realiter à gratia habituali. Denique multi cum Lessio l. 2. de summo bono Coninx disp. 23. dubit. 3. Lugo disput. 20. de incarnat. sect. 1. concedunt dari habitum charitatis in homine iusto, sed eum esse speciem diuersum ab habitu charitatis, quem beati habent in patria.

Ratio verò dubitandi est primò, quia primæ Ioannis 4. dicitur *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet & Deus in eo.* si autem Spiritus ipse sanctus non sit charitas illa quā fit in nobis actualis dilectio, nullum est argumentum Apostoli quo probat eum qui habet in se charitatem habere in se Deum, & esse in Deo quo etiam asserit sine dubio Augustinus l. 8. de Trinit. c. 8. explicans locum illum Ioannis Apostoli. Imò etiam saepe docet quod charitas separat hominem à vanitate, & illum conformat Deo, quod nullum est bonum illo melius, denique rectè tradit S. Thomas art. 2. ad tertium, quod charitas dum coniungit nos Deo, infinitum effectum habet. Quæ omnia falsa sunt si charitas non est persona ipsa Spiritus sancti.

Secundò, actus charitatis quem viator elicit, differt specie ab actu charitatis qui elicitur in patria, ergo habitus charitatis qui est via, differt ab eo habitu charitatis qui est in patria probo antecedens, nam amor naturalis & amor supernaturalis, virtutes morales naturales, & virtutes morales supernaturales specie differunt ex eo quod cognitiones diuersæ

speciei ipsis prælucent, amor enim naturalis prælucentem habet cognitionem naturalem, & amori supernaturali prælucent cognitio Fidei, sed charitati viatorum prælucent fides, charitati autem patriæ visio prælucent, ergo tam differunt amor viæ & amor patriæ, quā amor naturalis & amor supernaturalis.

Tertio, amor liber, & amor necessarius specie differunt, amor patriæ necessarius est, amor viæ liber, ergo illi amores differunt specie. Imò in Christo fuerunt ambo illi amores quod signum est illos esse diuersæ speciei. Deinde non potest eadem res esse primum simul & meritum, amor viæ meritum est, amor patriæ primum. Denique illi duo amores habent effectus diuersos nam gaudium beatificum maxime differt à gaudio quod habetur in via. Imò charitas patriæ impossibilis est cum peccato veniali, cum quo stat sine dubio charitas viæ.

Dico primò, habitum charitatis qui est in omnibus iustis esse qualitatem creatam in homine permanentem, distinctam realiter à persona Spiritus sancti, & à gratia etiam habituali, cuius est proprietas prorsus inseparabilis.

Primam partem, communiter Theologi docent contra magistrum, & eam satis ex disputatione constare potest esse certam ex fide vt satis probant allata ibi Scripturæ *manent tria hæc, fides, spes, charitas*, sicut enim Fides & Spes sunt, qualitates distinctæ à persona Spiritus sancti & ab eo infusæ, sic & charitas, de qua etiam expressius dixit Apostolus, *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis*, vbi manifesta est distinctio charitatis diffusæ, à Spiritu sancto eam diffundente. *Charitas quippe Dei dicta est diffundi* inquit Augustinus l. de Spiritu & littera c. 32. *non quā nos ipse diligit, sed quā nos efficit dilectiores suos.* Et ratio aperta id probat, quoniam actus aliarum virtutum vt producuntur connaturaliter exigunt principium intrinsecum & inherens potentie, per quod producuntur: ergo vt actus charitatis producatur connaturaliter exigit huiusmodi principium, quod non potest esse nisi qualitas creata, nam persona Spiritus sancti non iuhæret animæ iusti, sed moraliter tantum illi vnitur.

Secundam partem de distinctione charitatis ab habitu gratiæ satis probasse videor in Tractatu de gratia quaestione penultima.

Dico secundò, habitum charitatis qui est via, esse illum eundem habitum qui perseverat in patria. Hæc etiam communior est inter Theologos paucis illis exceptis, quos adducebam.

Ratio verò efficacissima ducitur ex Apostolo *charitas nunquam excidit*, quod esset falsum si habitus charitatis qui est via æque periret, ac excidit habitus fidei adueniente lumine Gloriæ, si enim dicatur quod charitas non excidit secundum rationem genericam amoris, sic neque fides excidit secundum rationem genericam cognitionis. Deinde idem omnino est obiectum charitatis tum in via, tum in patria, Deus enim amatur vt summè bonus & totum bonum: neque cognitio sola sufficit ad mirandam rationem formalem obiecti, cum non sit nisi conditio propens obiectum formale: tunc igitur tantum cognitio diuersa efficit obiectum formale diuersum, quando proponit obiectum amabile diuerso modo: visio autem beata, etiam si Clarius proponat totam Dei amabilitatem, quam fides, non proponit tamen nisi eandem illam amabilitatem, quam proponit fides, sed obfcurius, & tanquam lucerna lucens in Caliginoso loco.

Ad primam, Resp. locum illum S. Ioannis duplicem

Conclusio prima.

Habitus charitatis non est ipse Spiritus sanctus.

Distinctio charitatis à gratia.

Conclusio secunda.

Probatio.

Triplex sententia de habitu charitatis.